

Ս Ի Ո Ն

ԺԲ. ՏԱՐԻ — ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ

1938

ՅՈՒՆՈՒԱՐ

ԹԻԻ 1

ԽՄԲԱԳՐԱԿԱՆ

ԱՍՏՈՒԱԾԱՅԱՅՏՆՈՒԹԻՒՆ

Կ'անցնինք ընդհանրապէս, հռչակելով կամ երգելով միայն սմանելի եւ մեծ խորհուրդը. առանց թերեւս անդրադառնալու իմաստի խորութեանը, զոր այդ խորհուրդը, Աստուածայայտութիւնը, կը ծածկէ իր մէջ, իբրեւ քրիստոնէական փրկագործութեան ամենէն էական դաւանակէտերէն մին. —

Մեզ այնպէս կը թուի սակայն թէ մօտ երթալէ առաջ բուն այդ գաղափարին, պէտք է քանի մը բառով զէթ կանգ առնել ուրիշի մը՝ այն գաղափարին առջեւ, որ մեր լեզուին մէջ կը բացատրուի Յայսմութիւն բառով. Բայց որովհետեւ դեռ լրիւ չէ ճշդութեամբ հայերէն այդ անունին ստուգաբանական կազմը, լաւագոյն է առնել անոր յունարէնը, ալփոգալիքթին (*ἀποκαλύπτειν*), որ կը նշանակէ «ծածկոյթը բանալ», եւ որուն ճիշդ զուգականներն են լատիներէն *revelatio* (վարագոյրը վեր առնել) եւ ֆրանսերէն *dévoiler* (բողոքեցնել) բառերը:

Արդ, Յայտնութիւն, քրիստոնէական ըմբռնումով, իսկապէս կը նշանակէ վեր առնել ծածկոյթը կամ վարագոյրը, այսինքն այն արդիւրը որ մարդուն տեսութեանէն կը խափանէ Աստուծոյ ճանաչումը:

Իր կարծինք թէ բաւական պակաս ուշադրութիւն դարձուած է այս մրտաձումին. և այդ իսկ է պատճառը որ մինչ երբեմն կամ ոմանք Յայտնութիւն ըսելով կ'իմանան միմիայն Ս. Գրքը, իբրեւ յայտարարութիւն Աստուծոյ կամօքին, ուրիշներ այդ տեսակէտով մեծ արժէքը կ'ուզեն վերագրել նաեւ, անշուշտ շատ իրաւամբ, Եկեղեցիին, մարդկային խղճմտանքին, բանականութեան և բնութեան կարգին խելամոտութեանը: Եթէ այդպէս լինէր, առաւելածային յայտնութեան նպատակը պիտի լինէր՝ հաղորդել միայն ճշմարիտ գաղափարներ ի մասին Աստուծոյ, սոսկ իմացապաշտական տեսութիւն՝ որ փրկագործութեան բարոյական սկզբունքը իր ամենէն վսեմ տեսութիւններովն ու խորութիւններովը պիտի փոխադրէր տրամասութեան և ցուրտ բանականութեան դեմին զրաւ:

Անշուշտ այդ չէ սակայն քրիստոնէական ճշմարտութիւնը: Յայտնութիւն կը նշանակէ ծածկոյթը՝ արդիւր վերցնել. հաւատքը մտաբանական գործ մը չէ. զԱստուած ճանչնալու համար, մարդս յստակիմացութենէն և ճշմարիտ ծանօթութիւններէն շատ աւելի անդրադոյն բանի մը պէտք ունի անպատճառ. այնքան՝ միմիայն սխալ կամ ալօտ ճշմարտութիւնը չէ որ զԱստուած կը հեռացնէ

149-98

1934 9 28

մեր հոգիին տեսողութենէն։ Աւելի մուծ եւ չար բան մը, հոգիի՝ այսինքն մարդուն անձնական լրութեան աւելի խաթարեալ վիճակ մը կայ, որ խաւար միջնորմ մը կը կանգնէ Աստուծոյ եւ մարդուն միջեւ։ Սեղմն է այն, որ յայտնութեան գերազանց նպատակն է վերցնել մեղքին վարագոյրը, որպէսզի մարդը տեսնէ եւ ճանչնայ զԱստուած, ու կարենայ կենդանի յարաբերութեան մէջ ապրիլ անոր հետ։

Ս. Գրիքը, իր մարգարէութիւններովը մանաւանդ, հրաշքները՝ իբրեւ ամենէն ազդու արտայայտութիւնը գերբնականին, միտքը եւ խիղճը, մին՝ իբրեւ աստուածային իմաստութեան ճրագը, միւսը աշքն Աստուծոյ՝ մարդուն մէջ, ընութեան կարգին ըմբռնումը, իբրեւ զգացումը տիեզերական մեծ օրէնքին՝ ուրուն մէջ անվերածելի պիտակցութեան մը լոյսը կը շողայ, Նկեղեցին վերջապէս, աստուածային եւ անսկիզբն նուիրապետութեան մը հոգւով իրաշակերտութեամբ այդ հաստատութիւնը երկրի վրայ, որ նախահայրերու, նահապետներու, տեսանողներու եւ սուրբերու պաշտած Յոսիֆ զապափարական սրբորանը եղաւ երկրի վրայ, այդ ամէնը, առանձնապէս ու միասնաբար, կը դիւրացնեն անշուշտ յայտնութեան գործը, յարգարելով անոր գերութիւնը. ուրիշ բացատրութեամբ՝ կ'օգնեն հոգին ընդունակ դարձնելու ճշմարիտ կրօնքին. բայց չեն ամբողջացնիր յայտնութիւնը։

Պէտք է շփոթել կրօնի եւ յայտնութեան գաղափարները իրարու հետ։ Կրօնը Աստուծոյ եւ մարդուն միջեւ, իբրեւ Արարչի եւ արարածի միջեւ յարաբերութիւնն է, ինչ ձևի տակ ալ ներկայացուի ան։ Յայտնութիւնը՝ շնորհակառակն ի բաւականաբար Աստուծոյ եւ մարդուն միջեւ ենթադրուած յարաբերութեամբ։ Անիկա մասնաինչ կ'ընէ Աստուծոյ եւ մարդուն միջեւ յարաբերութեան իզուարի վիճակ մը, պատճառութեամբ՝ մեղքէն, եւ ջնջումը այդ վիճակին։ Դարձեալ, կրօնքը Աստուծոյ եւ մարդուն միջեւ կապն է. Յայտնութիւնը՝ վերահաստատութիւնը այդ կապին։

Ո՞վ պիտի կարենար կատարել այդ վերահաստատութիւնը. անձ, բուն հարցը, որուն մէջ են աստուածային խորհուրդներուն անչափելի խորութիւնները։ Մարդս, եթէ մնալ՝ այսինքն եթէ շարունակէր լինել այն՝ ինչ որ պարտ էր լինել, եթէ մեղքը չ'արատաւորէր մարդկային կեանքը, պէտք պիտի չ'ունենար Յայտնութեան. իր հոգիին բնական զարգացումը պարզապէս իրեն համար յայտնութիւնը պիտի ըլլար, ու բարոյական տեսակէտով կատարուած ամէն մէկ յաղթութիւն անոր համար պիտի ըլլար ֆոր յառաջդիմութիւն մը դէպի Աստուծոյ լաւագոյն ծանօթութիւնը։ Իայց անկումը, որուն ենթարկուեցաւ մարդը, բոլորովին շրջեց իր ճակատագիրը. վասնզի մեղքին անէծքը ոչ միայն մարդը հեռացուց իր երկնաւոր Հօրմէն, այլ եւ ընտելացուց զայն այդ հեռացումին, վերցնելով հանելով, անոր մէջէն Աստուծոյ լուսաւոր ծանօթութեան կարելիութիւնը։ Յաւիտենականին դէմ մեղանշողը՝ կը պարուրուի խաւարէ. զի ով որ կը դադրի ծառայելէ իր Արարիչին, անկարող կը դառնայ զայն ըմբռնելու, երբեմն, այնքան նոյն իսկ՝ որ Աստուծոյ գոյութիւնը ալ պատրանք մը կ'ըլլայ իր մտածումին մէջ։

Ասկէ՛ց անա աստուածային միջամտութեան մը հարկը՝ մաքառելու համար մեղքին դէմ, որմէ չէր կրնար ձերբազատուիլ մարդս իր սեփական ոյժեւ։

րովը: Մարդս, ինք մինակը, չէր կրնար յայտնել գնատուած, չէր կարող ինքնին վերցնել զինքը Աստուծոյ բաժնող մեղքի վարագոյրը: Աստուած միայն պէտք էր ուրեմն յայտնէր ինքզինքը մարդուն, քանդելով իրենց մէջև մեղքէն հիւսուած միջնորմը: Բուն Յայտնութիւնը, ճշմարիտ և անթերի Յայտնութիւնը Աստուածայայտնութիւնն է:

Անոր մէջ է աստուածային խորհուրդին մեծ և սքանչելի գեղեցկութիւնը:

Անոր քացատրութիւնն է Ննդեան տօնին ծէսը — Ճեւ Բանն մարմին եղև և բնակեցաւ ի մեզս:

Աստուած մարդացաւ, մարդկային մարմին առաւ, սպաննելու համար մեղքը այդ մարմինին մէջ, այսինքն լեցնելու՝ ջնջելու արարիչը Արարածէն հեռացնող խտրոցը:

Խորհուրդ աստուածային, որ սակայն իրականացաւ մարդկային կերպաւորմամբ: Աստուած մեզի համար առարկայ եղաւ փորձարկումի, մեր մէջ ապրեցաւ պատմականօրէն, մարդիկ տեսան և շօշափեցին զինքը մարմինի մէջ. մեր զգայարաններուն միջոցաւ թափանցեց ան մեր հոգւոյն մէջ. այս տեսակէտով ինչ որ երբեմն ըսուած էր Իսրայէլի կրօնական կեանքին մէջ՝ Ճեւագում մասամբ և օրինակօք, բովանդակապէս և անառարկելի ստուգութեամբ կատարեց Ան մեր մէջ, յայտնագործեց ինքզինքը մեր մէջ, յանձին իր Որդւոյն զոր մարդիկ իրաւունք զգացին համարելու իրենց եղբայրը. ու ինքն Յիսուս կրցաւ պատգամել անհերքելի ճոխութեամբ. «Որ ետես զիս, ետես զձայր իմ»: Մարդը Բրիտանոմի իրական և կենդանի յարարերութեան մէջ մտաւ այլ եւս Աստուծոյ հետ. զի Անոր ապրելովն իր մէջ ինքնին կենագործուեցաւ Անոր մէջ:

Ասոր համար է որ ոչինչ այնքան աստուածագիտական է որքան ջրիստոնէական հաւատքը. ապացոյցները՝ զորս իմաստասիրութիւնը և ընդհանօր աւստուածաբանութիւնը կը դասաւորեն իբր միաստարկութիւն Աստուծոյ զոյուրեան, նորնքան, կ'ըսեն կը ծառայեն նաեւ աստուածեանութեան (*theism*) և համաստուածութեան (*pantheism*): Միայն աւետարանը և անոր վրայ խարսխուած Հաւատքն ու Բարոյականն է որ մարդը կը տանին Աստուծոյ իսկական իմացումին, վասնզի կը ճանչցնեն զայն մեզի ոչ իբր լոկ առարկայ ծանօթութիւն, այլ իբր կեանք՝ Նադորդ մեր կեանքին: Առանց ջրիստոնէութեան՝ անկարելի էր որ մարդկութիւնը կարենար ճանչնալ գնատուած:

Ատոր համար է որ Անիկա օր մը ծնաւ պատմութեան մէջ. բայց ատոր համար է մանաւանդ որ Անիկա կրնայ ամէն օր ծնիլ մեր սիրտերուն մէջ, վասն զի պատմական այն մեծ օրէն ի վեր, Քարդկային հոգին ընդունակ դարձաւ, ազդեւորով փրկութեան շնորհաց, սանձահարելու իր մէջ մեղքին զօրութիւնը, և ուղղելու ինքզինքը դէպի ճշմարիտ աստուածգիտութիւն:

Եւ այս իսկ պատճառաւ Յիսուսի ծնունդն է իսկապէս Աստուածայայտնութիւն. «Խորհուրդ մեծ և սքանչելի»: